

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In 1999 is de Wet op de bedrijfsorganisatie (Wet bo) gewijzigd in het kader van de modernisering van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie (PBO), het stelsel van (hoofd)productieschappen en (hoofd)bedrijfschappen¹. Bij die gelegenheid is in de wet de bepaling opgenomen dat het kabinet elke vier jaar aan het parlement zal rapporteren over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het functioneren van de bedrijfslichamen².

In opdracht van het kabinet is het functioneren van de bedrijfslichamen in de periode 1999-2003 door een adviesbureau onderzocht. Dit bureau, KPMG BEA, legde zijn bevindingen vast in een rapport, waarover het kabinet in november 2004 zijn standpunt uitbracht³. Op basis van de in het rapport geconstateerde resultaten over de periode 1999-2003 oordeelde het kabinet dat de bedrijfslichamen goed functioneren. Omdat het functioneren van de schappen in de politiek en daarbuiten niettemin vragen oproept, wilde het kabinet echter nog geen uitspraken doen over de toekomst van de PBO. Op basis van moties van de Tweede Kamer werd elk van de product- en bedrijfschappen gevraagd een toekomstverkenning en daarop geënte toekomstvisie op te stellen en deze eind 2005 aan het kabinet aan te bieden. De schappen dienden zich daarbij te richten op de middellange termijn, de periode tot 2010.

Tijdens het algemeen overleg over het kabinetsstandpunt in de Tweede Kamer zijn enkele moties aangenomen⁴. Eén daarvan voorziet in een discussie tussen kabinet en Tweede Kamer over de toekomst van de bedrijfslichamen, te houden voor het zomerreces van 2006. Een andere motie verwoordt de belangstelling van de Tweede Kamer voor de visie van de Sociaal-Economische Raad over de toekomst van de bedrijfslichamen en de eigen toezichthoudende rol van de SER.

Het is mede naar aanleiding van laatstgenoemde motie dat de raad onderhavig advies heeft vastgesteld. Daarmee wil hij tevens een bijdrage leveren ten behoeve van de uitvoering van de eerstgenoemde motie, de komende discussie tussen kabinet en Tweede Kamer.

Het advies is voorbereid door de Bestuurskamer⁵.

De raad heeft dit advies vastgesteld in zijn openbare vergadering van 17 maart 2006.

1 Wet van 3 april 1999 tot wijziging van de Wet op de bedrijfsorganisatie en enige andere wetten, Staatsblad 1999, 253.

2 Artikel 139 Wet op de bedrijfsorganisatie.

3 Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 25 695, nr. 25, opgenomen in bijlage 2.

4 Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 25 695, nrs. 26-28.

5 De samenstelling van de Bestuurskamer is als bijlage 1 opgenomen.

Het advies, het verslag van de raadsvergadering en verdere informatie zijn te vinden op de website van de SER (www.ser.nl).

1.2 Leeswijzer

In *hoofdstuk 2* wordt eerst ingegaan op de voorgeschiedenis van de huidige discussie over de PBO. Daarbij wordt ook het vorige raadsadvies daarover, uit 1997, kort besproken. Vervolgens wordt het verloop van de meest recente discussie over het nut en de noodzaak van de bedrijfslichamen weergegeven. De conclusies van het rapport van KPMG BEA worden beschreven, evenals de aandachtspunten in het besluit van het kabinet om de bedrijfslichamen te verzoeken een toekomstverkenning op te stellen.

Hoofdstuk 3 bevat een analyse van de omgeving waarin de bedrijfslichamen werkzaam zijn. Om immers goed te kunnen duiden welke veranderingen voor de bedrijfslichamen zich in de toekomst voordoen, is het van belang de huidige turbulente omgeving van de bedrijfslichamen in kaart te brengen.

Mede ten behoeve van de discussie over nut en noodzaak van de bedrijfslichamen wordt in *hoofdstuk 4* het karakter van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie beschreven. Daarbij wordt teruggekeken naar de grondslagen en de basisgedachte achter de structuur ervan. Enkele belangrijke wezenskenmerken van de PBO worden behandeld, waaronder de verhouding tussen het algemeen en het gemeenschappelijk belang.

In *hoofdstuk 5* komt de werkingssfeer van bedrijfslichamen aan de orde en worden de mogelijkheden besproken om daarin een aanpassing of beperking te bewerkstelligen.

In *hoofdstuk 6* wordt het onderwerp *governance* behandeld. Onder meer worden de betrokkenheid van de ‘dragende organisaties’ en andere belanghebbenden en de bestuurlijke organisatie van bedrijfslichamen besproken. Verder wordt aandacht besteed aan verantwoording en transparantie, evenals aan de vraag wanneer een onderwerp publiekrechtelijk kan worden opgepakt, dan wel moet worden overgelaten aan het initiatief van private organisaties. Ook komen mogelijkheden als het opstellen van een code van goed bestuur voor de PBO en van intensivering van samenwerking tussen schappen aan de orde.

In *hoofdstuk 7* staat het toezicht van de SER op de bedrijfslichamen centraal. Ingegaan wordt in het bijzonder op het karakter van het toezicht, zoals dat wordt uitgeoefend door de raad.

In *hoofdstuk 8* komt de regelintensiteit aan bod, evenals de administratieve-lastendruk die veroorzaakt wordt door de regelgeving van de schappen. Vervolgens worden de heffingen en de heffingsdruk behandeld. Ook wordt hier de zogenoemde Schilthuis korting behandeld.

Alle hoofdstukken worden afgesloten met conclusies.

In *hoofdstuk 9* worden deze samengevat.